

Oorkonden en Mededelingen

DE «SCHELDEBURCHT» TE SCHALAFIE ¹

Volgens E.H. J. Colpaert ² hadden de heren van Avelgem hun oorspronkelijke woning in de nabijheid van de kerk van het dorp waarnaar zij genoemd werden. Deze *curia* wordt voor het eerst vermeld in 1202³. Het was een landelijke woning, omringd door bedrijfsgebouwen en landerijen van de heer. Misschien was deze nederzetting in vroeger eeuwen eigendom geweest van de Gentse Sint-Pietersabdij. Later — steeds volgens E.H. J. Colpaert — bouwden de heren van Avelgem op diezelfde plaats hun tweede kasteel. Een «tweede kasteel», want omstreeks het midden van de 13de eeuw zouden zij zich een woonburcht gebouwd hebben aan de overkant van de Schelde op het grondgebied van Schalafie in het graafschap Henegouwen. Het *castrum de Scanaffie* wordt voor het eerst vernoemd in 1269 ⁴ en werd verwoest of afgebroken tussen 1541 en 1569. E.H. J. Colpaert en zijn medewerkers hebben de grondvesten van de «Scheldeburcht» te Schalafie teruggevonden en op een uitstekende wijze in kaart gebracht. Het was een machtige versterking, zevenhoekig van vorm, voorzien van zeven torens waarvan de grootste, het donjon, een doormeter had gang tot aan het donjon, bedroeg 86 m., de breedte 64 m. In de onderbouw werden meer dan 5.000 m³ blauw Doorn van 24 m. De lengte van het burchtterrein, van aan de inniks steen verwerkt. De bovenbouw met zijn zeven torens werd vermoedelijk opgetrokken in een combinatie van hetzelfde natuursteen en van bakstenen (*carelen*).

Besluit : volgens E.H. J. Colpaert werd deze machtige versterking, gelegen in een — thans bijna volledig verdwe-

1. Prov. Henegouwen, arr. Doornik, kant. Celles.

2. J. Colpaert, *Avelgem vóór 1500*, [Avelgem], 1965, p. 136-147.

3. RA. Gent, fonds Sint-Pietersabdij, oorkonde nr. 417. Recentste uitgave in W. Prevenier, *De oorkonden der graven van Vlaanderen (1191-aanvang 1206)*, II. Uitgave, Brussel, 1965, nr. 231, p. 485-488.

4. J. Colpaert, *a.w.*, Bijlage XVII, p. 297-298 : *extendentem se versus castrum de Scanaffie*.

nen — bocht van de Schelde, rond het midden van de 13de eeuw gebouwd door de heren van Avelgem ⁵.

E.H. A. Viaene meent dat de schrijver van «Avelgem vóór 1500» hiermee de weg der legende is opgegaan. Volgens hem blijkt uit geen enkele van de door E.H. J. Colpaert aangehaalde teksten dat de «Scheldeburcht» te Schalafie gebouwd werd door de heren van Avelgem of ooit in hun bezit was. Integendeel, een tekst van 1363 toont aan dat deze versterking op dat ogenblik een «frontierburcht» was van de graaf van Henegouwen ⁶.

Inderdaad, geen enkele van de door E.H. J. Colpaert aangehaalde citaten bewijst dat de «Scheldeburcht» te Schalafie aan de heren van Avelgem toebehoorde ⁷. Daarenboven kan men zich afvragen hoe een burcht op Henegouws grondgebied eigendom kon zijn van een Vlaams edelman. Hier moet men echter rekening houden met het feit dat toen het kasteel van Schalafie gebouwd werd — midden 13de eeuw volgens E.H. J. Colpaert — Vlaanderen en Henegouwen door hetzelfde vorstenhuis geregeerd werden en dat er in die tijd wél Vlaamse edelen waren die lenen hielden in Henegouwen ⁸. Het feit dat Schalafie tot Henegouwen behoorde vormt dus geen doorslaand argument tegen de heren van Avelgem als bezitters of bewoners van de «Scheldeburcht». Als deze versterking in 1363 aangezien wordt als eigendom van de graaf van Henegouwen bewijst dit nog niet dat de heren van Avelgem er nooit verbleven hebben. Tussen het midden van de 13de eeuw en 1363 liggen er meer dan honderd jaar tijdens dewelke er op het gebied van de betrekkingen tussen Vlaanderen en Henegouwen heel wat veranderd is....

5. J. Colpaert spreekt zichzelf enigszins tegen. Enerzijds beweert hij dat de «Scheldeburcht» gebouwd werd rond het midden van de 13de eeuw en anderzijds (op p. 140 en voetnoot 21) schijnt hij aan te nemen dat *careel*stenen die gebruikt werden voor het optrekken van de burcht, van omstreeks 1150 dateren.

6. Zie de bespreking van het werk van J. Colpaert door A. Viaene in *Biekorf*, 66e jaar, 1965, p. 315-316.

7. Deze teksten vindt men terug bij J. Colpaert, *a.w.*, p. 136-138.

8. Zonder hier op deze zaak in te gaan halen wij het voorbeeld aan van de heren van Oudenaarde die in de 13de eeuw niet alleen lenen hadden in Vlaanderen, maar ook in Henegouwen, Namen, Gelderland, enz. (Zie bijv. L. Verriest, *Le polyptique illustré dit «Veil Rentier» de messire Jehan de Pamele-Audenaarde (vers 1275)*, Brussel, 1950, Prolégomènes).

Een ernstiger bezwaar tegen de heren van Avelgem als bouwers en eigenaars van de burcht te Schalafie is wel de omvang van dit kasteel. E.H. J. Colpaert neemt terecht aan dat de financiële toestand van Willem II, heer van Avelgem (1243-1265/68), niet erg schitterend was ⁹. En juist tijdens zijn leven zou de «Scheldeburcht», waarvan de onderbouw alleen al een fortuin moet gekost hebben, opgetrokken zijn geworden.... Het argument dat de heren van Avelgem de burcht geleidelijk zouden gebouwd hebben ¹⁰ wordt tegengesproken door de volmaakt zevenhoekige vorm van het bouwwerk. Een bij stukken en brokken gebouwd kasteel zal nooit een zó regelmatig grondplan hebben.

De door E.H. A. Viaene aangehaalde tekst ¹¹ bewijst dat er in 1363 te Schalafie een versterking bestond die afhing van de graaf van Henegouwen maar bewijst niet

1° Dat deze versterking te vereenzelvigen is met de «Scheldeburcht» ;

2° Dat de heren van Avelgem nooit de «Scheldeburcht» in handen gehad hebben. Zij kunnen echter moeilijk in aanmerking komen als bouwers van dit kasteel gezien de omvang en de reusachtige constructiekosten ervan.

Per slot van rekening weet men alleen dat er in 1269 in de *coerbe* van de Schelde te Schalafie een burcht bestond die tussen 1541 en 1569 verdwenen is en dat de graven van Henegouwen in 1363 in dezelfde gemeente een versterking hadden. Aanvaardden dat het hier om één en hetzelfde kasteel gaat — zoals E.H. A. Viaene doet — zonder daarvoor een doorslaand argument te geven, mag men niet omdat er onder het Oud Regiem te Schalafie niet minder dan DRIE kastelen geweest zijn. Van geen enkele ervan was tot nog toe het bouwjaar bekend ¹².

Een noch aan E.H. J. Colpaert noch aan E.H. A. Viaene bekende tekst brengt de sleutel voor de oplossing van het raadsel van de «Scheldeburcht». In januari 1232 (n.s.) oorkondt Walter, heer van Avesnes en graaf van Blois, dat hij aan de abdijs van Sint-Diederik bij Reims vier en een

9. J. Colpaert, *a.w.*, p. 171.

10. *Ibidem*, p. 142.

11. Dit stuk bevindt zich op het ARA, oorkondenschat van de graven van Namen, nr. 942 ; ontleding in L. Devillers, *Cartulaire des comtes de Hainaut de l'avènement de Guillaume II à la mort de Jacqueline de Bavière*, dl. VI/1, Brussel, 1896, nr. MMCXXXV, p. 244 (13 mei 1363, Kortrijk).

12. Mgr. Descamps, *Escanaffles*, Gestencilde studie, p. 6-7.

halve bunder grond, gelegen *alouibruec* in de parochie van Schalafie, heeft afgestaan in ruil voor twee en een vierde bunder zeventien roeden weidegrond die de abdij bezat langs de Schelde niet ver van de kerk van Schalafie en waarop Walter, met de toestemming van het klooster, begonnen was een versterking te bouwen ¹³.

Ware het niet dat er te Schalafie drie kastelen geweest zijn, dan zou deze tekst eens en voorgoed het raadsel van de «Scheldeburcht» oplossen. Nu dient de site van de drie kastelen bestudeerd te worden en vergeleken met de topografische gegevens uit de oorkonde van 1232 om met zekerheid te kunnen bepalen over welk kasteel het hier gaat.

Eén van de drie burchten van Schalafie, namelijk die van «Grand-Breucq» mag terstond geëlimineerd worden. Hij lag in het zuiden van Schalafie, ver van de Schelde en van de kerk ¹⁴. Het kasteel dat in 1232 opgetrokken werd door de heer van Avesnes lag immers in een weide *iuxta Scaldam prope ecclesiam de Scanafle* ¹⁵. De twee andere burchten lagen op gelijke afstand van de kerk. In het zuid-oosten ervan trof men het kasteel van de heerlijkheid van de Vijver (*le Vivier*) aan ¹⁶, in het noord-westen de «Scheldeburcht». Welke van beide was nu de versterking van 1232? Zonder enige twijfel de «Scheldeburcht», want hij is de enige die gebouwd werd in een weide *iuxta Scaldam*. Het kasteel van de Vijver daarentegen lag bij de Rhosne, een bijrivier van de Schelde die te Schalafie in de stroom uitmondt.

Walter II van Avesnes, graaf van Blois, ving kort vóór januari 1232 aan met het bouwen van een versterking in een weide gelegen in de Scheldebocht te Schalafie. Op dat ogenblik was deze meers nog eigendom van de Sint-Diederiksabdij bij Reims. Walter trad in het bezit ervan door aan de abdij een grond, ook gelegen te Schalafie, in ruil af te staan ¹⁷. De heer van Avesnes moet zeer veel belang gehecht hebben aan deze weide aangezien hij ongeveer de dubbele oppervlakte grond in ruil ervoor gaf. De Sint-Diederiks-

13. Reims, Bibliothèque municipale, ms. 1602 (13de-eeuws cartularium van de abdij van Sint-Diederik bij Reims), f° 204 r° (oude foliotering CCXVIII r°). Zie bijlage.

14. Mgr. Descamps, *Escanaffles*, p. 7 en kaarten na p. 4 en 6.

15. Zie Bijlage.

16. Mgr. Descamps, *a.w.*, p. 7 en kaart na p. 4.

17. Het toponiem *alouibruec* te Schalafie konden wij niet identificeren. Misschien is dit woord een soort schrijfwijze van «à l'Haute Winbreucq», een plaats te Schalafie (Mgr. Descamps, *a.w.*, p. 25).

abdij bij Reims was sedert 1134 in het bezit van het *altare* van Schalafie dat het gekregen had van bisschop Lietard van Kamerijk¹⁸. Aangezien de Scheldemeers, waarop Walter van Avesnes zijn burcht bouwde, in de nabijheid van de kerk lag, kan men vermoeden dat hij een der goederen was die tot het *altare* behoorden. De oppervlakte van de weide die Sint-Diederiks afstond aan de heer van Avesnes¹⁹ komt op enkele m² na overeen met die van de meers gelegen in de *coerbe* van de Schelde²⁰.

Twijfel is er dus niet meer mogelijk : de «Scheldeburcht» te Schalafie werd gebouwd door Walter II, heer van Avesnes en graaf van Blois. De werken namen een aanvang kort vóór januari 1232.

Automatisch stellen er zich nu twee vragen. Waarom bouwde de heer van Avesnes dààr die versterking ? Was het de «Scheldeburcht» die in 1363 afhing van de graaf van Henegouwen en hoe heeft die vorst de versterking in handen gekregen ?

Walter II was de oudste zoon en opvolger van de beroemde Jacob van Avesnes, die in 1191 sneuvelde in het H. Land, en de broer van Burchard, eerste echtgenoot van Margareta van Constantinopel. Hij huwde met Margareta, gravin van Blois, en had bij haar een dochter Maria²¹. Men zou kunnen veronderstellen dat het optrekken van de burcht te Schalafie door Walter II van Avesnes een vijandige daad was, gericht tegen gravin Johanna van Constantinopel die het huwelijk van haar zuster Margareta met Burchard van Avesnes ongeldig had doen verklaren²². Niets is minder

18. Reims, Bibl. Mun., ms. 1602, f° 202 r° (oude foliotering CCXVI r°) : bisschop Lietard van Kamerijk oorkondt dat hij aan de abdij van Sint-Diederik bij Reims het *altare de Scalnafia* heeft geschonken, *liberum per omnia et absque persona, saluo tamen episcopali iure et consuetudinibus sinodalibus*. Lietard werd bisschop van Kamerijk in maart 1131. Vóór mei 1135 werd hij afgezet wegens simonie (E. Strubbe en L. Voet, *De chronologie van de middeleeuwen en de moderne tijden in de Nederlanden*. Antwerpen-Amsterdam, 1960, p. 264).

19. 2¼ bunder 17 roeden = 3, 286528 ha.

20. Dit werd nagegaan op het kadaster door E.H. J. Colpaert, waarvoor beste dank.

21. *Chronique de Baudouin d'Avesnes*, uitg. Kervijn de Lettenhove, Istore et Croniques de Flandre, dl. II, p. 579.

22. Zie o.a. C. Duvivier, *La querelle des d'Avesnes et des Dampierre jusqu'à la mort de Jean d'Avesnes (1257)*, Brussel-Parijs, 1894, dl. I, p. 39 en vv. ; Th. Luykx, *Johanna van Constantinopel, gravin van Vlaanderen en Henegouwen*, Antwerpen-Utrecht, 1946, p. 199-211.

waar, want Walter II van Avesnes was een der zeldzame edellieden die altijd aan de zijde van de gravin gestaan hebben. Kort voor 1227 had hij haar o.m. een zeer krachtige hulp geboden bij het vrijkopen van haar gevangen echtgenoot Ferrand van Portugal²³. De «Scheldeburcht» was dus niet opgevat als een anti-Vlaamse «frontierburcht».

Het is nochtans duidelijk dat het hier niet ging om een woonburcht maar wel om een fort, een militair bouwwerk. Walter II van Avesnes spreekt zelf over een *fortericia*²⁴ en bijgebouwen die zouden kunnen bewijzen dat de «Scheldeburcht» een «woon»-burcht was, ontbreken tenemaal²⁵. Ten andere, men kan zich moeilijk een agrarisch bedrijf voorstellen in de zompige en jaarlijks overstromde Scheldemeersen.

De «Scheldeburcht» was een versterking en een versterking van een buitengewoon strategisch belang. Hij lag ongeveer halfweg tussen Oudenaarde en Doornik. Hij beheerste niet alleen de Schelde, maar ook de landweg die Oudenaarde met Doornik verbond en de stroom sneed te Schalafie waar er een veerpont was. Te Schalafie mondt ook de Rhosne uit in de Schelde. De Rhosne-vallei ligt ten zuiden van de Vlaamse Ardennen en vormt een ideale invalspoort uit Brabant naar Vlaanderen en Henegouwen. Uit Ronse, dat hij in leen hield van de graaf van Vlaanderen, moet Robrecht van Namen in 1362 langs die vallei opgerukt zijn om de burcht van Schalafie te veroveren²⁶. Blijkbaar was er ook een directe reden van strategische aard voor het bouwen van de «Scheldeburcht». Hoewel er tussen Ferrand van Portugal en de hertog van Brabant op 24 september 1227 een soort wapenbestand gesloten was, waren er tot 1232 voortdurend moeilijkheden en gewapende conflicten tussen beide vorsten²⁷. De versterking te Schalafie was de grendel op de invalspoort langs de Rhosnevallei!

De «Scheldeburcht» was dus een fort, een militaire versterking, maar hij was niet gericht tegen Vlaanderen. Wat

23. Th. Luykx, *a.w.*, p. 258 en voetnoot 3.

24. Zie Bijlage.

25. J. Colpaert, *a.w.*, p. 137.

26. Op deze krijgsverrichtingen wordt allusie gemaakt door A. Viaene in zijn bespreking van het werk van J. Colpaert. Robrecht van Namen kreeg Ronse in leen van Lodewijk van Male op 2 februari 1355 (Th. de LIMBURG-STIRUM, *Cartulaire de Louis de Male, comte de Flandre*, Brugge, 1898-1901, dl. I, nr. DXXXVIII, p. 486).

27. Th. Luykx, *a.w.*, p. 271-272, 282. De overeenkomst van 24 september 1227 kwam tot stand door bemiddeling van o.a. Walter II van Avesnes.

meer is, om hem te mogen optrekken moest Walter II van Avesnes de toelating krijgen van de graaf van Henegouwen die op dat ogenblik de graaf van Vlaanderen was ! Want *Eskanaffe avoec toutes les appartenances* werd door de heren van Avesnes in leen gehouden van de graven van Henegouwen²⁸. Dat Walter II van Avesnes zonder moeite deze toelating zal gekregen hebben, lijdt geen twijfel, rekening gehouden met de strategische waarde van de burcht en met het feit dat de heer van Avesnes steeds op de beste voet geleefd had met Johanna van Constantinopel en haar echtgenoot²⁹.

Walter II van Avesnes overleed in 1245/46³⁰. Zijn enige dochter Maria had hij uitgehuwelijkt aan graaf Hugo van Sint-Pol. Hugo en Maria hadden drie zonen, Jan, Gwijde en Walcher. Na het overlijden van zijn vader werd Jan graaf van Blois, heer van Avesnes en heer van Guise. Hij huwde met Aelis, dochter van graaf Jan van Bretagne. Gwijde werd graaf van Sint-Pol. Hij trad in het huwelijk met Mathilde van Brabant, weduwe van de graaf van Artois. De derde zoon Walcher werd heer van Crécy en huwde met de dochter van de heer van Triegniel³¹.

Indien er in de loop der jaren niets bijzonders gebeurd is, moet de «Scheldeburcht» te Schalafie na de dood van Walter II van Avesnes in handen gekomen zijn van zijn dochter Maria en daarna van haar oudste zoon Jan, graaf van Blois, heer van Avesnes en Guise. Dat dit inderdaad zo was, blijkt uit een oorkonde van 1277/78, maart. *Jehans de Castillon, cuens de Blois et sires d'Avesnes*, maakt bekend dat hij met instemming van zijn echtgenote Aelis aan zijn broer Gwijde van Châtillon, graaf van Sint-Pol, heeft afgestaan *toute notre terre de Braybant ke nous tenons dou conte de Haynnau*,

28. Baron de Reiffenberg, *Monuments pour servir à l'histoire des provinces de Namur, de Hainaut et de Luxembourg*, dl. I, Brussel 1844, p. 365.

29. Verdere gegevens over Walter II van Avesnes vindt men o.m. in Baron de Reiffenberg, *Chronique rimée de Philippe Mouskès*, Brussel, 1836-1838, dl. II, verzen 20807, 21021, 24420, 24884, 25690, 27655 ; C. Duvivier, *La querelle*, dl. I, p. 34, 41 en vv., 46 en vv., 62, 65, 67, 109, 120, 123, 124, dl. II, p. 3, 6, 12, 16, 48, 54, 59, 76, 78, 82, 84, 87, 110, 112, 543 ; Th. Luykx, *Johanna van Constantinopel*, p. 74, 207 noot 1, 210 noot 1, 258 noot 3 ; *Chronique de Baudouin d'Avesnes*, p. 579-580.

30. L. Vanderkindere, *La chronique de Gislebert de Mons*, Brussel, 1904, Tableau généalogique XIX.

31. *Chronique de Baudouin d'Avesnes*, p. 578-580.

ch'est a savoir Leuze avoec toutes les apartenanches, Condeit avoec toutes les apartenanches, Eskanaffe avoec toutes les appartenances et tout le remanant de l'adite terre de Braybant soit en castiaus, en maisons, en tierois, en rentes, en juridictions, en queilconques autres cozes ³².

Deze tekst bewijst dat de heren van Avesnes Schalafie en de rechten die zij daar hadden in leen hielden van de graaf van Henegouwen. Tot dit leen behoorde ook het *castel* van Schalafie. Er is dus geen tegenspraak tussen enerzijds het bouwen van de «Scheldeburcht» door Walter II van Avesnes in 1231/32 en anderzijds het feit dat er in 1362/63 een versterking te Schalafie toebehoorde aan de graaf van Henegouwen. Daarbij is men nu practisch zeker dat het fort van de graven van Henegouwen te vereenzelvigen is met de «Scheldeburcht». Het was hoogst waarschijnlijk de enige burcht die in die tijd te Schalafie bestond, hij werd in leen gehouden van de graaf van Henegouwen en hij was van de drie burchten van Schalafie vrijwel de enige die kon doorgaan voor een *fortericia* ³³.

Men hoeft er zich dan ook niet over te verwonderen dat Lodewijk van Male, scheidsrechter in het geschil tussen Wil-

32. Baron de Reiffenberg, *Monuments*, dl. I, nr. XXXIX, p. 365. Met *Braybant* wordt het deel van de oude *pagus Bracbatensis* bedoeld dat onder het graafschap Henegouwen ressorteerde.

33. Aan de grondruil tussen Walter II van Avesnes en Sint-Diederik bij Reims moeten er een aantal andere transacties voorafgegaan zijn. Hoogst waarschijnlijk waren de 4½ bunder akkergrond die Walter aan de abdij gaf grafelijk leen. Om dit te kunnen vervreemden moest hij de toelating van de graaf hebben. Aangezien door het weggeven of verkopen van een leen door een leenman de leenheer schade leed in zijn patrimonium, gebeurde het dikwijls dat de leenman dit verlies moest vergoeden. Waar het een grondruil betrof, zoals in het geval van Walter II van Avesnes, werd het verlies van de vervreemde grond gewoonlijk vergoed door het in leen opdragen van degene die door de ruil in handen kwam van de leenman. Men heeft dus alle reden om aan te nemen dat

1° De graaf afgezien heeft van zijn leenheerlijke rechten op de 4½ bunder grond die Walter II van hem hield en overdroeg aan de abdij.

2° De weide die Walter II in ruil ontving — en waarop de burcht gebouwd werd — grafelijk leen geworden is.

Indien deze transacties alsmede de grafelijke toelating om een burcht te bouwen ooit geacteerd werden, moet(en) de desbetreffende oorkonde(n) terecht gekomen zijn in het archief van de heren van Avesnes aan wie ze afgeleverd werden. Rekening gehouden met de huwelijken die deze heren vanaf Walter II gesloten hebben, is het waarschijnlijk dat, indien bedoelde stukken nog bestaan, zij in Frankrijk dienen gezocht te worden.

lem III van Beieren, graaf van Henegouwen, en zijn broer Albrecht enerzijds en Robrecht van Namen anderzijds, op 13 mei 1363 besliste dat de versterking van Schalafie zou teruggegeven worden aan Albrecht van Beieren³⁴, t.t.z. aan de man die op dat ogenblik feitelijk Henegouwen regeerde voor zijn broer die in 1357/58 krankzinnig geworden was en opgesloten in het kasteel van Le Quesnoy³⁵.

Er is dus geen tegenspraak tussen enerzijds de bouw van de «Scheldeburcht» te Schalafie door Walter II van Avesnes in 1231/32 en anderzijds het feit dat deze versterking in 1362/63 in het bezit was van de graaf van Henegouwen. Schalafie en zijn burcht waren grafelijke lenen, gehouden door de heren van Avesnes. De heren van Avelgem zijn niet tussengekomen bij de bouw van de versterking en gewoond hebben zij er ook niet, want de «Scheldeburcht» was geen woonburcht, maar een *fortericia*.

E. WARLOP

BIJLAGE

Walter, heer van Avesnes en graaf van Blois, oorkondt dat hij aan de abdij van Sint-Diederik bij Reims 4 1/2 bunder grond te Schalafie afgestaan heeft in ruil voor 2 1/4 bunder 17 roeden weide eveneens gelegen te Schalafie langs de Schelde in de nabijheid van de kerk en waarop hij begonnen was een versterking te bouwen.
1232 (n.s.), januari.

A. Origineel niet voorhanden.

B. Afschrift uit de 13de eeuw onder de rubriek *De escambio terre domini W. de Auesnes apud Escanafle* in het cartularium van de abdij van Sint-Diederik bij Reims (Reims, Bibl. Munic., ms. 1602, f° 204 r° (CCXVIII r°).

34. L. Devillers, *Cartulaire des comtes de Hainaut de l'avènement de Guillaume II à la mort de Jacqueline de Bavière*, dl. VI/1, Brussel, 1896, nr. MMCXXXV, p. 244. Beste dank aan de heer J. Bertelee, adjunct-bibliothecaris te Kortrijk, die mij hielp om deze tekst terug te vinden.

35. E. Strubbe en L. Voet, *De chronologie*, p. 367. E.H. A. Viaene vergist zich waar hij spreekt over «Albrecht van Beieren, graaf van Henegouwen». Sedert april 1358 bestuurde Albrecht wel het graafschap voor zijn krankzinnige broer Willem III, maar hij werd pas in rechte graaf na het overlijden van deze laatste in maart 1389 (Ibidem, loc. cit.). In 1362/63 was Robrecht ook geen graaf van Namen, titel die op dat ogenblik gedragen werd door Willem I de Rijke (1337-1391) (Ibidem, p. 387).

Hierbij wens ik mijn beste dank te betuigen aan E.H. J. Colpaert die mij *sine ira et studio* geholpen heeft bij het oplossen van het «mysterie» van de «Scheldeburcht».

Ego W(alterus), dominus de Auesnes, comes Blesensis, notum facio uniuersis quod ego contuli et concessi imperpetuum habendum et tenendum ecclesie Sancti Theoderici iuta (*sic*) Remis quatuor bonaria et dimidium terre site alouibruec in parrochia de Scannafle pro escambio duorum bonariorum unius quarterij et septemdecim uirgarum prati quod habebant iuxta Scaldam prope ecclesiam de Scanafle, ubi incepti construere fortericiam, quod mihi et heredibus meis liberum et quitum concesserunt. Ego uero dictam terram eidem ecclesie deliberaui et liberam et quitam teneor acquitare.

Actum anno Domini M°. CC°. XXXI°. , mense Januario.

DE BOUWREKENINGEN VAN HET STADHUIS
TE DAMME
1461 - 1470

Opdrachtgever en ontwerper. — Damme was reeds ge ruime tijd over haar economisch hoogtepunt heen ¹, toen het stadsbestuur in 1461, niettegenstaande de minder goede financiële toestand van de stadskas ², besloot een nieuw «stedehuis» te laten opbouwen, ter halver grootte van het bestaande, maar vervallen gebouw. Over de bouwwerkzaamheden ³ verschaffen de stadsrekeningen uit die periode uitvoerige inlichtingen waarvan velen kunnen getoetst worden aan het nog bestaande stadhuis ⁴.

De eerste maatregel waartoe de stad overging, was advies van deskundigen in te winnen. Daartoe ontbood men in

1. Zie R. Vandenbergh, *Bijdrage tot de geschiedenis van Damme*, in *Damme*, Antwerpen, 1956, blz. 45-126 (inz. blz. 70 e.v.).

2. In een vergadering van 26 maart 1460 stelde het magistrat maatregelen voor om de uitgaven te besnoeien «aenghesien de declinacie van der zelve stede van den inwonende, alf de huusen ijdel ende vaghe staende ende pachten vander stede jaerlicx grootelic verminderen». (R. 1460-61, f° 2).

3. Over het middeleeuwse bouwbedrijf in onze gewesten: R. Meischke, *Het architectonische ontwerp in de Nederlanden gedurende de late Middeleeuwen en de zestiende eeuw*, in *Bul. Kon. Ned. Oudb. Bond*, 51 (1952), kol. 161-230; A. Van de Walle, *Het bouwbedrijf in de Lage Landen tijdens de Middeleeuwen*, Antwerpen, 1959; H. Janse, *Bouwers en bouwen in het verleden*, Zaltbommel, 1965.

4. Er bestaat geen grondige archeologische studie over het stadhuis van Damme. Een beschrijving kan men vinden bij H. Hoste, *Het stadhuis*, in *Damme*, Antwerpen, 1956, blz. 170-173; R. Vandenbergh, *Damme. Geïllustreerde gids*, Brugge, 1962 (4e uitgave), blz. 33-47.